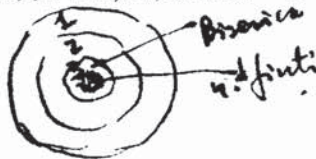

chacune de ses parties. La plénitude du tout n'est pas une somme des parties, chaque partie possédant la même plénitude que le tout. Le miracle de la catholicité révéle dans la vie même de l'Église l'ordre de vie propre à la Sainte Trinité. Le dogme de la Trinité, « catholique » par excellence, est le modèle, le « canon » de tous les canons de l'Église, le fondement de toute l'économie ecclésiastique. Nous laisserons de côté les questions d'ordre canonique, malgré tout l'intérêt que pourrait avoir une étude sur le lien intime du dogme trinitaire avec la structure administrative de l'Église orthodoxe. Cela nous mènerait trop loin de notre sujet qui nous oriente vers les éléments de théologie se rapportant à la question de l'union avec Dieu. C'est uniquement de ce point de vue que nous nous proposons d'examiner l'ecclésiologie orientale : l'Église en tant que milieu où se réalise l'union des personnes humaines avec Dieu.

L'Église, selon saint Cyrille d'Alexandrie, est « la cité sainte qui n'a pas été sanctifiée en observant la loi, — car la loi ne peut rien accomplir (Hebr. III, 19) — mais en devenant conforme au Christ et en participant à la nature divine car la communication du Saint-Esprit, lequel nous a marqués de son sceau le jour de notre délivrance, lorsque nous avons été lavés de toute souillure et libérés de toute iniquité »¹. C'est dans le corps du Christ que l'on trouve accès à la source de l'Esprit-Saint, selon saint Irénée². Il faut donc être uni au corps du Christ pour recevoir la grâce du Saint-Esprit. Pourtant l'un et l'autre, — l'union au Christ et la donation de la grâce — se font par le même Esprit. Saint Maxime distingue des modes différents de présence du Saint-Esprit dans le monde : « L'Esprit-Saint, dit-il, — est présent en tous les hommes sans exception, comme conservateur de toutes choses et vivificateur des semences naturelles » mais il est parti-

la règle
au milieu
conservateur
vivificateur

¹ In Isaiam, V, 1, c. 52, § 1, P. G., t. 70, col. 1144 CD.
² Adv. Haeres., V, 24, § 1, P. G., t. 7, col. 966 s.

culièrement présent en tous ceux qui ont la loi, signalant les transgressions des commandements et rendant témoignage à la personne du Christ ; quant aux chrétiens, l'Esprit-Saint est présent en chacun d'entre eux, les rendant fils de Dieu ; mais comme Donateur de la sagesse il n'est guère présent en eux tous, mais seulement dans les raisonnables, c'est-à-dire en ceux qui, par leurs luttes et labeurs en Dieu, devinrent dignes de l'habitation délicate du Saint-Esprit. Car tous ceux qui n'accomplissent point la volonté de Dieu n'ont pas le cœur raisonnable¹. » Ainsi, par rapport à l'union avec Dieu, l'univers se dispose selon des cercles concentriques où le milieu est tenu par l'Église, dont les membres deviennent fils de Dieu ; pourtant, cette adoption n'est pas la fin dernière, car il y a un cercle encore plus étroit à l'intérieur de l'Église, — celui des saints (des « raisonnables » — τῶν συνιέντων, selon le texte cité) qui entrent en union avec Dieu.

L'Église est le centre de l'univers, le milieu où se décident ses destinées. Tous sont appelés à entrer dans l'Église, car si l'homme est un microcosme, l'Église est un macro-anthropos, d'après saint Maxime². Elle s'accroît et se compose dans l'histoire, en introduisant dans son sein, en unissant à Dieu les élus. Le monde vieillit et tombe en décrépitude, tandis que l'Église est constamment rajeunie et renouvelée par le Saint-Esprit qui est la source de sa vie. A un moment donné, lorsque l'Église parviendra à la plénitude de sa croissance déterminée par la volonté de Dieu, le monde extérieur mourra, ayant consumé ses ressources vitales ; quant à l'Église, elle apparaîtra dans sa gloire éternelle, comme le Royaume de Dieu. Elle se révélera alors comme le vrai fondement des créatures qui ressusciteront dans l'incorruptibilité, pour être unies à Dieu devenu tout en toutes choses. Mais

¹ Capita theologica et aconomica, Centurie I, 73, P. G., t. 90, col. 1209 A.
² Mystagogie, cap. II-IV, P. G., t. 91, coll. 668-672.

transposition
de commandements
Christus
Histoires
37
c'est
l'union
avec Dieu
2012

fi... ui Dumnezeu, ca Dătător înțelepciunii El nu este deloc prezent în ei tot... numai în cei raționali, adică în cei care, prin luptele și strādaniile întru Dumnezeu, au devenit vrednici de sălășluirea îndumnezeitor Sfântului Duh. Căci toți acei care nu împlinesc voia lui Dumnezeu nu au inima rațională". Astfel în raport cu unirea cu Dumnezeu, universul este întocmit după niște cercuri con... ize în care mijlocul este ținut... Biserică, ai cărei membri devin fii ai lui Dumnezeu; totuși această înfierare este scopul cel de pe urmă, căci există un cerc și mai strâmt, înlăuntrul Bisericii, - acela... sfintilor (al "celor raționali - $\lambda\omega\nu\ \sigma\upsilon\nu\iota\ \epsilon\upsilon\lambda\omega\nu$ după textul citat) care intră în unire cu Dumnezeu.

Biserica este inima universului, centrul în hotărâsc destinele sale. Toți sunt chemați să intre în Biserică, pentru că dacă omul este un microcosm, Biserica este un macroanthropos, după Sfântul Maxim. Ea crește și se... une în istorie, aducând în sânul său, unind cu Dumnezeu pe aleși. Lumea îmbătrânește și cade în gârbovire, în timp... Biserica este necontentit reîntinerită și înnoită de Sfântul Duh, Care este izvorul vieții sale. La un moment dat, când Biserica va ajunge la plinătatea creșterii sale hotărâtă de voia... Dumnezeu, lumea din afară va muri, isprăvindu-și mijloacele sale de viață; cât despre Biserică, ea se... nica sa slavă, ca împărăția lui Dumnezeu. Ea se va descoperi atunci ca adevărata temelie a fapturilor care vor învia întru nestricăciune, pentru a fi unite cu Dumnezeu devenit totul întru toate lucrurile. Dar unii vor fi uniți prin har ($\kappa\alpha\lambda\omicron\ \chi\alpha\rho\iota\varsigma$), alții în afară de har ($\pi\alpha\rho\alpha\ \eta\upsilon\ \chi\alpha\rho\iota\varsigma$), după Sfântul Maxim. Unii vor fi îndumnezeiții prin energiile pe care le-au dobândit înlăuntrul firei lor; alții vor rămâne în afară și pentru ei focul îndumnezeitor al Duhului va fi o fleacă din afară, de nesuferit celor a căror voință se în... lui Dumnezeu. Biserica este deci mediul în... e în... în v... cum unirea cu Dumnezeu, unire care va fi împlinită în veacul ce va să fie, după învierea morților.

Toate condițiile trebuitoare pentru a ajunge la unirea cu Dumnezeu sunt date în Biserică, De aceea Părinții greci o aseamănă adesea cu raiul pământesc, în care cei dintâi oameni trebuiau să ajungă la starea îndumnezeită. Desigur, firea omenească nu mai are nemurirea și nestricăciunea sa dela început, - dar moartea și stăi-

propunem să examinăm eclesiologia răsăriteană: Biserica în calitate de mediu în care se săvârșește unirea persoanelor umane cu Dumnezeu.

După Sfântul Chiril al Alexandriei, Biserica este "cetatea Sfântă", care nu a fost sfințită păzind Legea - **căci Legea nu poate împlini nimic** (Evr. 3. 19) - ci făcându-se asemenea cu Hristos și participând la firea dumnezeiască prin încredințarea Sfântului Duh, care ne-a însemnat cu pecetea Sa în ziua eliberării noastre, când am fost spălați de toată întinăciunea și eliberați de toată nedreptatea³. După Sfântul Irineu, în Trupul lui Hristos (Biserica) avem acces la izvorul Sfântului Duh⁴. Trebuie, deci, să fim uniți cu Trupul lui Hristos - pentru a primi harul Sfântului Duh. Totuși și una și alta - unirea cu Hristos și dăruirea harului - se fac prin același Duh. Sfântul Maxim Mărturisitorul distinge moduri diferite ale prezenței Sfântului Duh în lume: "Sfântul Duh, spune el, este prezent în **toți oamenii fără deosebire, ca păstrător al tuturor lucrurilor și de viață făcător al semințelor firești;** dar El este cu osebire prezent în toți aceia care au legea, semnănd încălcarea poruncilor și dănd mărturie despre persoana lui Hristos; cît despre creștini, Sfântul Duh este prezent în fiecare dintre ei, făcându-i fii ai lui Dumnezeu; dar ca Dătător al înțelepciunii El nu este deloc prezent în ei toți, ci numai în cei raționali, adică în cei care prin luptele și strădaniile spre Dumnezeu, au devenit vrednici de sălășluirea îndumnezeitoare a Sfântului Duh. Căci toți cei care nu împlinesc voința lui Dumnezeu nu au inima rațională"⁵. Astfel, corespunzător chemării de a se uni cu Dumnezeu, universul este întocmit după niște cercuri concentrice în mijlocul cărora se află Biserica, ai cărei membri devin fii ai lui Dumnezeu; totuși, această înfiere nu este scopul ultim, căci există un cerc și mai strîmt înăuntrul Bisericii - acela al Sfinților (al "celor raționali" - τῶν σὺν-ἐντῶν - după textul citat) care intră în unirea cu Dumnezeu.

Biserica este **inima universului, centrul** în care se hotărăsc destinele sale. Toți sînt chemați să intre în Biserici, pentru că, dacă omul este un microcosm⁶, Biserica este un macroantropos⁶, după Sfântul Maxim⁶. Ea crește și se compune în istorie, aducînd la sînul său, unind cu Dumnezeu pe cei aleși. Lumea îmbătrînește și **cade în gîrbovire**, în timp ce Biserica este neconținut refîntinerită și înnoită de Sfântul Duh Care este izvorul vieții sale. La un moment dat, cînd Biserica va ajunge la plinătatea creșterii sale hotărîtă de voința lui Dumnezeu, **lumea din afară va muri, isprăvindu-și resursele sale vitale;** cît despre Biserica, ea se va arăta în veșnica sa slavă, ca împărăție a lui Dumnezeu. Ea se va descoperi atunci ca adevărata temelie a făpturilor care vor învia în nesticăciune, pentru a fi unite cu Dumnezeu devenit totul în toate. Dar unii vor fi uniți prin har (κατὰ χάριν), alții **în afară de har** (παρὰ τὴν χάριν), după Sfântul Maxim⁷. Unii vor fi îndumnezeiți prin energiile pe care le-au dobîndit înăuntrul ființei lor; alții vor rămîne în afară și pentru ei focul îndumnezeitor al Duhului Sfînt va fi o flacără **din afară, insuportabilă** pentru cei a căror voință se împotrivesc lui Dumnezeu. Biserica este, deci, **modul în care** se înfăptuiește în viața de acum unirea cu Dumnezeu, unire care va fi împlinită în veacul ce va să fie, după învierea morților.

Toate condițiile necesare în vederea ajungerii la unirea cu Dumnezeu sînt date în Biserica. De aceea Părinții greci o aseamănă adesea raiului pămîntesc în care cei dinții oameni trebuiau să ajungă la starea de îndumnezeire. Desigur, firea omenească nu mai are nemurirea și nesticăciunea sa de la început - dar moartea și stricăciunea au devenit calea spre

⁶Lume în mic.

⁶⁶Om în sens mare.